

Pitvarošská „úvoda“

Kostolná ulica, v popredí „úvoda“

Umiestnenie „úvody“ (okrová budova v strede) v centrálnej časti Pitvaroša

Fotografia z materskej školy z roku 1932

Pitvarošská „úvoda“, vedľa nej budova školy

Pohľad z „túrnej“ kostola na školu a v pozadí pitvarošská „úvoda“ v roku 2005

Budova „úvody“ v roku 2015

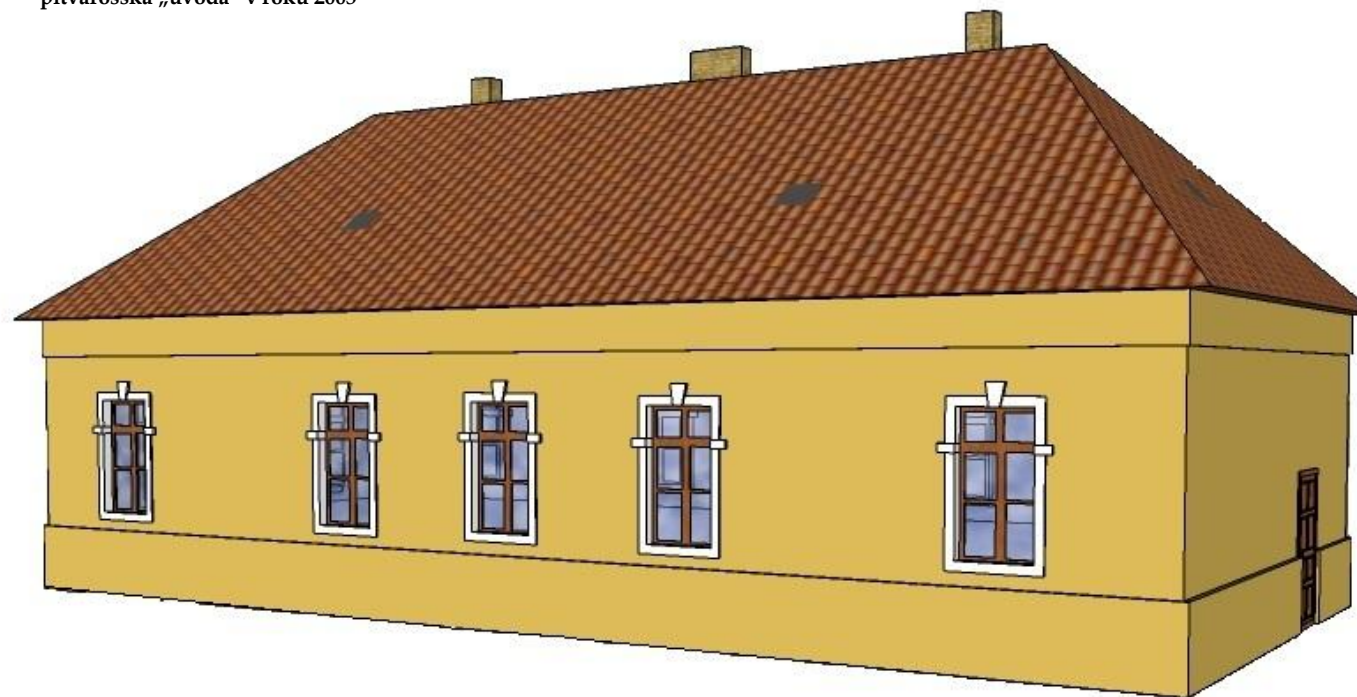
Pohľad na zadnú časť budovy „úvody“ s vchodom v roku 2016

Dvor „úvody“ v roku 2016

Budova „úvody“ v roku 2005

Dvor „úvody“ v roku 2016

„ÚVODA“ NA PITVAROŠI

V MINULOSTI A DNES

Michal Kožuch, 2025

Jednou z najznámejších budov, ktorú poznal a ktorej dverami kráčal azda každý Pitvarošan bola „úvoda“, teda po slovensky úvodná škola, alebo súčasne pomenovanie materská škola či jednoducho len škôlka. Pitvarošania si už pri osídľovaní Pitvarošskej pustatiny a zakladaní osady Pitvaroš uvedomovali dôležitosť vzdelávania a výchovy. Medzi prvými stavbami na Pitvaroši bola tak okrem obytných domov a stavieb určených pre cirkev i budova školy. Iba osem rokov po založení osady postavili v roku 1824 na Pitvaroši prvú školu. V tom čase škôlka na Pitvaroši ešte nebola, výchova detí prebiehala individuálne, v kruhu rodiny. V roku 1891 začalo v Uhorsku platiť prvé zákonné ustanovenie o predškolských zariadeniach, podľa ktorého boli rodičia, ktorí sa pre svoje pracovné povinnosti nedokázali dostatočne postarať o svoje deti vo veku 3 až 6 rokov, povinní poslať ich do „úvody“. Povinnosť zriadiť predškolské zariadenia mali obce. Pavol Komoly (Kochan) vo svojom diele venovanému histórii Pitvaroša pod názvom Pitvarosi tanulmányok (1992) píše, že v roku 1897 bola na Pitvaroši postavená prvá budova materskej školy na Kostolnej ulici. Stavba mala múry z nepálených tehál, drevenú podlahu a strechu pokrytú drevenými šindľami. Neskôr, keď šindle čiastočne zhnili, bola stavba pokrytá škridlami. Komoly ďalej píše, že štát v roku 1911 postavil v obci novú budovu škôlky, kde prebieha výchova pitvarošskej mládeže dodnes. Nová budova pozostávala z malej predsiene a dvoch izieb s veľkými oknami. Súčasťou budovy škôlky bol aj dvojizbový byt. Po výstavbe novej štátnej materskej školy už v starej budove výchova neprebíhala a škôlka tu bola zrušená. V Pitvarošskej „úvode“ sa vyučovalo po slovensky, pretože väčšina obyvateľstva obce hovorila len po slovensky. V roku 1890 bolo na Pitvaroši 2645 obyvateľov, z toho sa hlásilo za Slovákov až 97 percent obyvateľov obce. Vyučovanie v slovenčine trvalo na Pitvaroši až do roku 1891, kedy sa zákonom o materských školách ustanovila i v týchto zariadeniach povinná maďarčina. V prvej polovici 20. storočia v pitvarošskej materskej škole vychovávali deti Jenő Chomik a Ilona Gaálová. Škôlka je umiestnená v centre obce Pitvaroš, obklopená najdôležitejšími objektami obce ako sú kostol, škola, obecný dom a fara. Budova „úvody“ sa nachádza na Kostolnej ulici, vedľa poschodovej štátnej školy a podľa Komolyho (1992) v nej nepretržite prebieha výchova detí od roku 1911, kedy bola postavená. Prízemná budova so šikmou strechou sa tiahla pozdĺž ulice a s množstvom okien orientovaných na malé obecné námestie poskytovala dostatok svetla pre triedy. Vchod do budovy bol z bočnej strany. V období socializmu bola budova zo zadnej časti rozšírená o prístavbu. V roku 2016 bola budova rekonštruovaná. Pôvodný tvar a vzhľad, aj keď v mierne upravenej podobe, si stavba zachovala dodnes. (Fotografie: Michal Kožuch, Juraj Majo, Zuzana Hudáková. Autor počítačového modelu: Michal Kožuch)

